KAITSELIIT

Erle Enneveer
Riigikogu
pohiseaduskomisjon@riigikogu.ee

Teie: 15.10.2026

Meie: 26.10.2026 nr 0-41/26/52-2

Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu nr 920 SE

Riigikogu põhiseadusekomisjon edastas Kaitseliidule arvamuse avaldamiseks teisel lugemisel oleva Vabariigi Valitsuse 18.05.2026 algatatud **riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (920 SE)**. Täname võimaluse eest eelnõu kohta arvamust avaldada. Kuna Kaitseliidu tegevust puudutava õiguspoliitika kujundamine on ministeeriumi pädevuses, siis toob Kaitseliit välja ühe lahendamisel oleva probleemi ning tehnilise täpsustuse.

Kaitseliit toetab eelnõu ning kaitseministri 07.10.2026 kirjas nr 5-1/26/2-14 tehtud täiendavaid ettepanekuid, kuid peab vajalikuks tuua välja mure seoses Kaitseliidu tegevliikmete ja valvurite riigisaladusele juurdepääsu nõuete tagamisega. Kaitseliidu roll sõjalise kaitse võime ettevalmistamisel on märkimisväärselt suurenenud ning Kaitseliitu on võimalik kaasata Kaitseväe poolt riigikaitseliste ülesannete täitmisesse. See toob paratamatult kaasa vajaduse töödelda salastatud teavet või liikuda turvaalal. Arvestades kontrollitavate isikute suurt hulka, on vaja leida tõhusam lahendus Kaitseliidu tegevliikmete ja valvuritele riigisaladusele juurdepääsuloa andmiseks, kui on praegune üldine korraldus.

Kaitseliit tugineb oma sõjalist kaitset puudutavate plaanide väljatöötamisel Kaitseväe vastavatele plaanidele. Sõjaline planeerimine ei ole vaid staabi funktsioon - sama protsessi peavad oma juhtimistasemel ellu viima maakaitseringkonnad ning nende koosseisus olevad malevad. See eeldab kokkupuudet salastatud teabega (ka siis, kui malev töötab välja oma vastutusala kaitseplaani, peab ta olema kursis laiema ohuhinnanguga). Planeerimises, ettevalmistuses ja harjutamises (staabiõppused, Kaitseväe õppused) osalevad suures osas Kaitseliidu tegevliikmed, kellel puudub igapäevases töös vajadus töödelda salastatud teavet, kuid peavad seda tegema kaitseplaanide koostamise käigus. Seega on vormilt tegu sisuliselt samalaadse isikute ringiga, nagu reservis olevad isikud, kes asuvad reservõppekogunemise või lisaõppekogunemise käigus täitma sõjaaja ametikohast tulenevaid ülesandeid. Vaatamata sarnasusele ei saa Kaitseliidu tegevliikmete osas rakendada olemasolevat reservis oleva isiku regulatsiooni, kuna reservis oleva isiku teenistussuhe aktiveerub vaid läbi tegevteenistusse astumise või õppekogunemistel osalemise korral. Kaitseliidu tegevliige osaleb väljaõppes ja planeerimises Kaitseliidu koosseisus ka väljaspool reservteenistust. Kaitseliidu hinnangul on mõistlik luua ühetaoline riigisaladusele juurdepääsu loa andmise mehhanism nii Kaitseväes

reservteenistujana kui ka Kaitseliigu tegevliikmena riigi sõjaliseks kaitseks valmistumisel osalevatele isikutele nende sõjaaja ametikoha ülesannetest lähtuvalt.

Eraldi sihtrühma moodustavad Kaitseliiduga töösuhtes olevad valvurid (Kaitseliidu seaduse (KaLS) § 70 lg 2 kohaselt vähemalt 19-aastane Kaitseliidu tegevliige ja KaLS § 27 lõike 2 punkti 1 alusel valitud auliige), kelle ametikoht eeldab turvaalal viibimist ja sellest tulenevalt salajasel tasemel riigisaladusele juurdepääsu õigust. Valvurid peavad olema suutelised reageerima muu hulgas turvaaladel tekkinud intsidentidele ning vajadusel teostama salastatud teabekandjate evakuatsiooni või hävitamist. Lisaks on nad sisse põimitud sisejulgeolekuplaanidesse, kus neil on kindel roll. Kuna valvurite hulk on suur, kuid nende ülesanded on piiratud eelkõige turvaalal viibimisega, siis on valvurite suhtes vaja samuti viia läbi riigisaladusele juurdepääsu loa andmise menetlus lihtsustatud korras.

Kaitseministeerium on koostöös Kaitseliiduga töötamas välja õiguslikku lahendust eelnimetatud probleemile. Kaalutud on muu hulgas riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse (RSVS) § 30^1 muutmist. Kaitseliit möönab, et RSVS § 30^1 regulatsioon on spetsiifiline ja selle eeldused (sealhulgas eelneva taustakontrolli olemasolu ja ulatus, ülesannete lühiajalisus, ülesannete määratletus, püsiva järelevalve all tegutsemine jms) ei ole täiel määral Kaitseliidu tegevliikmete ja valvurite puhul kohaldatavad. Kaitseliit jätkab hetkel Kaitseministeeriumige koostööd sobiva lahenduse leidmiseks ning loodab, et see lahendus õnnestub leida käesoleva eelnõu raames.

RSVS § 51 lõiget 4^1 peab RSVS § 30^1 lõikes 1 nimetatud isik salastatud väliteabele juurdepääsuõiguse saamiseks esitama Kaitseministeeriumi valitsemisala valitsusasutuse kaudu julgeolekukontrolli teostavale asutusele allkirjastatud nõusoleku tema suhtes julgeolekukontrolli teostamiseks. Ükski Kaitseministeeriumi valitsemisala valitsusasutus ei tegele Kaitseliidu tegevliikmete juurdepääsusertifikaatide taotlemisega. Kaitseliidu tegevliige või valvur peaks esitama sertifikaadi saamiseks nõusoleku ja ankeedi Kaitseliidu kaudu. Kuna Kaitseliit ei ole valitsusasutus, vaid avalik-õiguslik juriidiline isik, ei ole RSVS § 51 lõiget 4^1 sõnasutse järgi võimalik esitada nõusolekut ja ankeeti Kaitseliidu kaudu. Kuigi seda ebakõla võib olla võimalik tõlgendamise teel ületada, tekitab see Kaitseliidu töös probleeme, mida võiks seaduse täpsustamisega ennetada. Kaitseliit palub kaaluda ettepanekut muuda RSVS § 51 lõiget 4^1 ja täiendada pärast sõna „valitsusasutuse“ sõnadega „või Kaitseliidu“.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ilmar Tamm
Kindralmajor
Kaitseliidu ülem

Koopia: Kaitseministeerium

Sander Põllumäe
Sander.Pollumae@mil.ee